

Conceptualization of Contextual Factors of Entrepreneurial Intention in the Iranian Higher Education System

Nematollah Shiri¹ | Aliasghar Mirakzadeh² | Kiumars Zarafshani³

1. Department of Entrepreneurship and Rural Development, Faculty of Humanities, Ilam University, Ilam, Iran. (Corresponding Author). E-mail: n.shiri@ilam.ac.ir
2. Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: mirakzadeh@razi.ac.ir
3. Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: k.zarafshani@razi.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 26 Nov 2022

Received in revised form:
11 Feb 2023

Accepted: 11 Feb 2023

Available online: 11 Feb 2023

Keywords:

Agricultural Education;
University Support;
Government Support;
Environmental Support;
Entrepreneurial
Intention.

Entrepreneurship plays a vital role in promoting economic development and improving the living standards of people in society. Promoting entrepreneurship among university graduates can be highly effective in creating jobs and reducing the problem of unemployment. One of the factors that is strongly associated with predicting entrepreneurial behavior is entrepreneurial intention. Therefore, this study was conducted to identify the role of contextual factors in forming the entrepreneurial intention of agricultural students in the Iranian higher education system based on the theory of planned behavior. To this end, the effect of three important contextual variables, namely perceived university support, perceived government support, and perceived environmental support, on students' entrepreneurial intention in the Iranian agricultural higher education system was investigated. The statistical sample of the research included 455 fourth-year undergraduate students in agricultural fields in the Iranian higher education system, who were selected using a multi-stage sampling method from 9 universities in the country. The results of the study showed that the variables of attitude towards entrepreneurship, subjective norms, perceived behavioral control, and also perceived university support and perceived environmental support had a positive and significant effect on the entrepreneurial intention of agricultural students in the Iranian higher education system; however, the effect of perceived government support on the entrepreneurial intention of students was not confirmed. The findings of this research have appropriate theoretical and practical implications for helping policymakers, planners, and educators in the Iranian agricultural higher education system to promote entrepreneurship among students.

Education and Management of Entrepreneurship, 2024, Vol. 2, No. 4, pp 25-42

Cite this article: Shiri, N., Mirakzadeh, A., & Zarafshani, K. (2024). Conceptualization of Contextual Factors of Entrepreneurial Intention in the Iranian Higher Education System. *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (4), 25-42. doi: 10.22126/eme.2023.2495 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.2495>

Publisher: Razi University

Extended Abstract

Introduction

Unemployment has become a major problem today and has attracted the attention of experts and policymakers in many countries. It can be said that the stability and collapse of some countries depend on the solution to the unemployment crisis. This problem is more severe in developing countries, including Iran. The unemployment rate in Iran has increased exponentially in recent decades. The increase in the unemployment rate among graduates of the Iranian agricultural higher education system due to the low job creation rate has led to attention to promoting entrepreneurial behavior among this group. Although the entrepreneurship literature has increasingly focused on examining the factors affecting students' entrepreneurial intention based on intention-based models, no coherent study has been conducted to identify the role of contextual factors in shaping students' entrepreneurial intention, especially agricultural students in the Iranian higher education system. To fill this research gap, the present study examined the effect of three important contextual variables, namely perceived university support, perceived government support, and perceived environmental support, on the entrepreneurial intention of students in the Iranian agricultural higher education system, using the theory of planned behavior.

Research method

The statistical sample of the research included 455 fourth-year undergraduate students in agricultural fields in the Iranian higher education system, who were selected using a multi-stage sampling method from 9 universities in the country. Students from the University of Tehran (48 students), Razi University (41 students), Tabriz University (61 students), Isfahan University of Technology (30 students), Zabol University (83 students), Ferdowsi University of Mashhad (42 students), Ramin University of Agriculture and Natural Resources (64 students), Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources (49 students), and three students from Shiraz University were selected as the participants of the study. The first part of the research questionnaire consisted of 18 items to measure the constructs of the theory of planned behavior, including attitude towards entrepreneurship, perceived behavioral control, subjective norms, and entrepreneurial intention, and the second part consisted of 14 items to measure contextual factors. Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) was used to analyze the research data.

Results and Discussion

The findings showed that the level of entrepreneurial intention among agricultural students was low to moderate. In other words, more than half of the students in the study had a weak desire to start a new business. The lack of interest among students in starting businesses may be due to motivational factors as well as external variables. The research results showed that Iranian agricultural students did not understand their abilities and skills in controlling and managing behaviors related to starting a new business. The findings showed that the attitude of Iranian agricultural students towards entrepreneurship was unfavorable. In addition, the results also showed that most agricultural students rated the level of support and approval of their family, friends, and other close relatives (subjective norms) for entrepreneurial activities as moderate to weak. The results of the structural equation modeling showed that the variables of attitude towards entrepreneurship, subjective norms, perceived behavioral control, as well as perceived university support and perceived environmental support had a positive and significant effect on the entrepreneurial intention of agricultural students in the Iranian higher education system; however, the effect of perceived government support on the entrepreneurial intention of students was not confirmed.

Conclusion and Recommendations

Entrepreneurship plays a vital role in advancing economic development and improving the living standards of people in society. Promoting entrepreneurship among university graduates can be very effective in creating jobs and reducing the problem of unemployment. One of the factors that is strongly related to predicting entrepreneurial behavior is entrepreneurial intention. This study, which was conducted to identify the role of contextual factors in the formation of entrepreneurial intention among agricultural students in the Iranian higher education system based on the theory of planned

behavior, examined the impact of three important contextual factors, namely 1) perceived university support, 2) perceived government support, and 3) perceived environmental support on entrepreneurial intention of students in the Iranian higher education system of agriculture. The results showed that contextual factors can be used to predict students' entrepreneurial intentions and behaviors in the Iranian higher education system. The results of this study provide evidence that it is possible to integrate contextual factors into Ajzen's (1991) theory of planned behavior to predict the entrepreneurial intention of Iranian agricultural students .

Therefore, the findings of this study have appropriate theoretical and practical implications for researchers, policymakers, planners, and educators in the Iranian higher education system of agriculture in order to promote entrepreneurship among agricultural students. In terms of theoretical implications, the results of this study revealed the importance of integrating contextual factors into the theory of planned behavior model in situations where there is no special attention to entrepreneurship. Based on the research results, practical implications suggest using active teaching and learning methods such as brainstorming, experiential and service learning, practical group and teamwork, critical thinking, and problem-solving in teaching agricultural subjects to professors and instructors of higher education in agriculture in Iran.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مفهوم‌پردازی عوامل زمینه‌ای قصد کارآفرینانه در نظام آموزش عالی ایران

نعمت‌اله شیرینی^۱ | علی اصغر میرک‌زاده^۲ | کیومرث زرافشانی^۳

۱. گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. (نویسنده مسئول). رایانامه: n.shiri@ilam.ac.ir
۲. گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: mirakzadeh@razi.ac.ir
۳. گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: k.zarafshani@razi.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله علمی - پژوهشی</p> <p>تاریخچه مقاله:</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۵</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۱/۲۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۲</p> <p>دسترسی آنلاین: ۱۴۰۲/۱۱/۲۲</p> <p>کلیدواژه‌ها: آموزش کشاورزی، حمایت دانشگاهی، حمایت دولتی، حمایت محیطی، قصد کارآفرینانه.</p>	<p>کارآفرینی در پیشبرد توسعه اقتصادی و ارتقای سطح زندگی افراد جامعه نقش حیاتی ایفا می‌کند. ترویج کارآفرینی میان دانش‌آموختگان دانشگاهی، در ایجاد اشتغال و کاهش معضل بیکاری می‌تواند بسیار اثرگذار باشد. یکی از عواملی که به شدت با پیش‌بینی رفتار کارآفرینانه مرتبط است، قصد کارآفرینی است. از این‌رو پژوهش حاضر با هدف شناسایی نقش عوامل زمینه‌ای در شکل‌گیری قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی در نظام آموزش عالی ایران بر اساس تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده انجام پذیرفت. برای این منظور اثر سه متغیر مهم زمینه‌ای، یعنی حمایت دانشگاهی درک‌شده، حمایت دولتی درک‌شده و حمایت محیطی درک‌شده بر قصد کارآفرینانه دانشجویان در نظام آموزش عالی کشاورزی ایران بررسی شد. نمونه آماری پژوهش شامل ۴۵۵ نفر از دانشجویان سال چهارم دوره کارشناسی رشته‌های کشاورزی در نظام آموزش عالی ایران بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای از نه دانشگاه کشور انتخاب شدند. نتایج پژوهش نشان داد که متغیرهای نگرش نسبت به کارآفرینی، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری درک‌شده و همچنین، حمایت دانشگاهی درک‌شده و حمایت محیطی درک‌شده تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی در نظام آموزش عالی ایران داشتند؛ ولی تأثیر حمایت دولتی درک‌شده بر قصد کارآفرینانه دانشجویان تأیید نشد. یافته‌های پژوهش دستاوردهای نظری و کاربردی مناسبی برای کمک به سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و آموزشگران نظام آموزش عالی کشاورزی ایران در راستای ترویج کارآفرینی در بین دانشجویان به همراه دارد.</p>

آموزش و مدیریت کارآفرینی، دوره ۲، شماره ۴، سال ۱۴۰۲، صفحات ۴۲-۲۵
 استناد: شیرینی، نعمت‌اله؛ میرک‌زاده، علی اصغر؛ زرافشانی، کیومرث (۱۴۰۲). مفهوم‌پردازی عوامل زمینه‌ای قصد کارآفرینانه در نظام آموزش عالی ایران. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۴)، ۲۵-۴۲. doi: 10.22126/eme.2023.2495

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.2495>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

در شرایط حال روزبه‌روز به تعداد افراد بیکار یا در جستجوی شغل در جوامع مختلف اضافه می‌شود. به‌گونه‌ای که امروزه بیکاری یکی از نگرانی‌های اصلی سیاست‌مداران نهادهای دولتی و آموزشی در جامعه تلقی می‌شود که به‌عنوان یک بیماری فرآیند توسعه در کشورهای مختلف به‌خصوص ملل در حال توسعه را مختل می‌کند (شیری، ۱۴۰۱ الف). اهمیت این امر تا آنجاست که ثبات و زوال برخی از دولت‌ها در گرو حل بحران بیکاری است (بادپا و شیری، ۱۴۰۱). این مسئله در کشورهای جهان سوم با شرایط حادثی مواجه است؛ به‌طوری که در کشور ایران نیز جمعیت بیکار کشور در چند دهه اخیر به‌صورت فزاینده‌ای افزایش یافته است (شیری^۱، ۲۰۲۱؛ شیری و همکاران، ۲۰۲۲؛ شیری و همکاران، ۲۰۱۷ الف؛ شیری و همکاران، ۲۰۱۷ ب).

در این راستا، با توجه به آمار و اطلاعات سازمان‌های مرتبط، نرخ بیکاری دانش‌آموختگان نظام آموزش عالی ایران نیز مانند سایر کشورهای در حال توسعه به‌صورت تصاعدی افزایش یافته است (شیری، ۱۴۰۱ ب؛ شیری و همکاران، ۱۴۰۰). به‌گونه‌ای که بحران بیکاری به‌ویژه بیکاری دانش‌آموختگان نظام آموزش عالی به آفت مهمی برای برنامه‌های توسعه کشور تبدیل شده که پیامدهای غیرقابل جبرانی بر پیکره اجتماع در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی وارد خواهد نمود (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۸). در این راستا، نه‌تنها دانش‌آموختگان بخش کشاورزی (با نرخ بیکاری ۲۴/۸٪) از این قاعده مستثنی نیستند؛ بلکه به‌صورت حادثی از مشکلات مذکور رنج می‌برند؛ چراکه امروزه بیکاری دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی به یکی از چالش‌های اساسی بخش کشاورزی تبدیل شده و ذهن تمامی سازمان‌های فعال در حوزه توسعه کشاورزی را به خود مشغول کرده است (شیری، ۱۴۰۱ الف).

نتایج پژوهش‌های کریمی و همکاران (۱۳۹۵)، پورآتش‌ی (۲۰۱۵)، شیری و همکاران (۲۰۱۷ الف)، شیری و همکاران (۲۰۱۷ ب)، گیاکومین^۲ و همکاران (۲۰۲۲)، شیری (۱۴۰۱ ب)، مهدی‌زاده و همکاران (۲۰۲۱) و شیری و همکاران (۲۰۲۲) نیز نشان‌دهنده ضعف دانش، نگرش‌ها و نیات کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی ایران است. افزون بر این، نتایج مطالعات سازمان دیده‌بان جهانی کارآفرینی^۳ نیز بیانگر آن است که وضعیت گرایش‌ها و ادراکات کارآفرینانه در بین جمعیت ۱۸ تا ۶۴ ساله ایران نسبت به کشورهای هم‌گروه (اقتصادهای منبع‌محور) از وضعیت مناسبی برخوردار نیست؛ برای مثال، کشور ایران از لحاظ نیت کارآفرینانه رتبه پنج از بین شش کشور هم‌گروه خود کسب کرده است (سینگر^۴، ۲۰۱۴). از این‌رو، کشور ایران هنوز به‌عنوان اقتصادی منبع‌محور (عامل‌محور) در نظر گرفته می‌شود که پایین‌ترین رتبه را در گزارش رقابت‌پذیری جهانی از لحاظ قصد و رفتار کارآفرینانه در بین دانشجویان را به خود اختصاص داده است (کلی و همکاران^۵، ۲۰۱۶).

با توجه به اهمیت و ضرورت توجه به قصد کارآفرینانه و عوامل مؤثر بر آن به‌منظور ترویج کارآفرینی در بین دانشجویان نظام آموزش عالی کشاورزی ایران در این مطالعه با بررسی ادبیات کارآفرینی، تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده^۶ آجزن (۱۹۹۱) به‌عنوان چارچوبی مناسب برای شناسایی تبیین‌کننده‌های قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی ایران انتخاب شد. دلیل انتخاب این نظریه، جامعیت آن و همچنین کاربردپذیری آن در تبیین

1. Shiri
2. Giacomini
3. Global Entrepreneurship Monitor (GEM)
4. Singer
5. Kelley et al.
6. Ajzen

پدیده‌های اجتماعی و اقتصادی است که در مطالعات مختلف تأیید شده است. در این راستا، بررسی جامع ادبیات کارآفرینی نشان می‌دهد که اگرچه تأکید زیادی بر مدل‌های نیت‌محور شده است؛ ولی تأثیر متغیرهای زمینه‌ای و موقعیتی بر شکل‌گیری قصد کارآفرینانه دانشجویان به‌صورت دقیق و عمیق مورد تحلیل قرار نگرفته است (تریودی و همکاران^۱، ۲۰۱۷).

در این زمینه، مهدی‌زاده و همکاران^۲ (۲۰۲۱)، شیری و همکاران (۲۰۲۲)، خوش‌مرام و همکاران (۲۰۲۰) و شیری (۱۴۰۱ ب) بر اهمیت و ضرورت شناسایی نقش متغیرهای زمینه‌ای و محیطی بر قصد و رفتار کارآفرینانه دانشجویان تأکید نموده‌اند. در این راستا، مطالعه حاضر به دنبال ادغام سه متغیر مهم زمینه‌ای، یعنی حمایت دانشگاهی درک‌شده، حمایت دولتی درک‌شده و حمایت محیطی درک‌شده در تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده آجزن برای پیش‌بینی قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی ایران است. با این اوصاف، پژوهش حاضر از لحاظ نظری و کاربردی دارای نوآوری و دستاوردهای مهمی است. در بحث نظری با وجود این‌که مطالعاتی مختلفی در داخل و خارج از کشور در این خصوص انجام شده است؛ ولی هیچ‌کدام از مطالعات داخلی در کل کشور طراحی و انجام نشده است. این در حالی است که مطالعه حاضر تأثیر عوامل زمینه‌ای بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی در کل کشور را بررسی کرده است. در بعد دستاوردهای کاربردی، مدیران و سیاست‌گذاران دولتی و آموزشی می‌توانند از نتایج این پژوهش در جهت تدوین برنامه‌ها و اقداماتی برای تقویت قصد و رفتار کارآفرینانه دانشجویان استفاده کنند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده

قصد کارآفرینانه می‌تواند به‌عنوان آگاهی هوشیارانه و اعتقاد راسخ (عقیده) افراد نسبت به راه‌اندازی یک طرح کسب‌وکار جدید در آینده تعریف شود (تامپسون^۳، ۲۰۰۹)؛ بنابراین، فرآیند شروع یک کسب‌وکار یا شرکت جدید می‌تواند به‌صورت داوطلبانه و با نیتی آگاهانه^۴ در نظر گرفته شود (لینان و همکاران^۵، ۲۰۱۳). به‌طوری که این سازه می‌تواند از یک‌سو به‌عنوان تنها پیشگوی مقدم و بسیار قوی رفتارهای کارآفرینانه در نظر گرفته شود (اوتیو و همکاران^۶، ۲۰۰۱؛ کروگر و همکاران^۷، ۲۰۰۰)؛ و از سوی دیگر، می‌تواند به‌عنوان یک متغیر وابسته در مطالعات کارآفرینی در نظر گرفته شود که عوامل بیرونی بر آن تأثیر می‌گذارند (تامپسون، ۲۰۰۹؛ لینان و همکاران، ۲۰۱۳).

بر اساس تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده آجزن، سه عامل انگیزشی به‌عنوان پیش‌نیازهای ایجاد کسب‌وکارهای کارآفرینانه بر قصد کارآفرینانه افراد تأثیر می‌گذارند. این سه سازه مقدم به‌صورت زیر تعریف می‌شوند: نگرش فردی نسبت به کارآفرینی که به میزان ارزش‌گذاری مثبت یا منفی یک فرد در باره ایجاد یک کسب‌وکار جدید اشاره دارد؛ هنجارهای ذهنی که به فشار و یا تأیید تعداد زیادی از افراد جامعه در راستای کارآفرین شدن فرد اشاره دارد؛ و کنترل رفتاری درک‌شده، این سازه میزان ادراک افراد از سختی یا آسانی راه‌اندازی یک کسب‌وکار جدید (کارآفرین شدن) را نشان می‌دهد (لینان و همکاران، ۲۰۱۳). در این راستا، شیری و همکاران (۲۰۱۷ الف)، شیری و همکاران (۲۰۱۷ ب)، پنگ و همکاران^۸ (۲۰۱۲)، هویر^۹ و لینان (۲۰۱۳) و شیری (۱۴۰۱ ب) در مطالعات خود

1. Trivedi et al.
2. Mehdizadeh et al.
3. Thmpson
4. Conscious Intentionality
5. Liñan et al.
6. Autio et al.
7. Krueger et al.
8. Peng et al.
9. Heuer

نیز تأثیر مستقیم و غیر مستقیم هنجارهای ذهنی، نگرش نسبت به کارآفرینی و کنترل رفتاری درک شده کارآفرینی بر قصد کارآفرینانه دانشجویان را تأیید نموده‌اند. بر این اساس، می‌توان فرضیه‌های زیر در خصوص روابط بین عوامل انگیزشی و قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی را تدوین نمود:

فرضیه یک: نگرش نسبت به کارآفرینی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دارد.

فرضیه دو: هنجارهای ذهنی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دارد.

فرضیه سه: کنترل رفتاری درک شده تأثیر مثبت و معنی‌داری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دارد.

عوامل زمینه‌ای

عوامل زمینه‌ای به مجموعه وسیعی از عواملی که ممکن است بر تمایل افراد برای درگیری در فعالیت‌های کارآفرینانه تأثیر بگذارد، اشاره دارد (خوش‌مرام و همکاران^۱، ۲۰۲۰؛ لوج و فرانک^۲، ۲۰۰۳). بر اساس نظریه اقتصاد نهادی^۳، عوامل زمینه‌ای - محیطی می‌توانند نقش مهمی در شکل‌گیری نگرش و رفتار اقتصادی افراد نظیر کارآفرینی داشته باشند (نورث^۴، ۱۹۹۰؛ ۲۰۰۵). به طوری که این عوامل می‌توانند تسهیل‌گر یا بازدارنده فعالیت‌های کارآفرینانه باشند و نقش مهمی در شکل‌گیری تمایل افراد برای ایجاد یک کسب‌وکار کارآفرینانه دارند (خوش‌مرام و همکاران، ۲۰۲۰؛ گیاکومین و همکاران^۵، ۲۰۲۲؛ لوج و فرانک، ۲۰۰۳؛ پیتاوی و کاپ^۶، ۲۰۰۷). در این زمینه، شاپیرو (۱۹۸۲) بیان نمود که امکان‌پذیری و نگرش کارآفرینانه به سیستم‌های اجتماعی (حمایت‌های آموزشی و حرفه‌ای) که افراد بخشی از آن‌ها هستند، بستگی دارد.

فرانک و لوج (۲۰۰۳) نیز بیان کردند که هم عوامل محیطی کلان (نظیر بازار و سیاست‌های دولت) و هم عوامل محیطی خرد (نظیر دانشگاه) برای بروز نیت کارآفرینانه در بین دانشجویان بسیار مهم هستند. طبق گفته آن‌ها، عوامل محیطی - زمینه‌ای می‌توانند فعالیت‌های کارآفرینی را تسهیل کنند و یا مانع ایجاد آن شوند و نقش مهمی در تصمیم‌گیری فرد برای تأسیس یک کسب‌وکار جدید ایفا می‌کنند؛ به گونه‌ای که مطالعات مختلفی نقش تعیین‌کننده عوامل محیطی و زمینه‌ای بر رفتارها و اقدامات کارآفرینانه در شرایط مختلف را تأیید کرده‌اند (گیاکومین و همکاران، ۲۰۲۲؛ شیری و همکاران، ۲۰۱۲؛ مهدی‌زاده و همکاران^۷، ۲۰۲۱؛ خوش‌مرام و همکاران، ۲۰۲۰).

پژوهشگران مختلف عوامل زمینه‌ای مؤثر بر قصد کارآفرینانه دانشجویان را شامل: درک یا تصورات افراد از حمایت دانشگاهی، حمایت محیطی و حمایت دولتی طبقه‌بندی نموده‌اند (کریمی^۸، ۲۰۱۴؛ فینی و همکاران^۹، ۲۰۰۹). حمایت دانشگاهی درک شده به تصور مثبت دانشجویان از فراهم بودن امکان کسب دانش، مهارت و روحیات مورد نیاز برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه در دانشگاه اشاره دارد؛ حمایت محیطی درک شده به تصور دانشجویان از مثبت بودن شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه اشاره دارد؛ و حمایت دولتی درک شده به تصور مثبت دانشجویان از حمایت‌های دولت در زمینه اصلاح قوانین و مقررات، کاهش بوروکراسی و عوامل مالی برای راه‌اندازی کسب‌وکار کارآفرینانه اشاره دارد (کریمی، ۲۰۱۴).

1. Khoshmaram et al.
2. Luthje and Frank
3. Institutional economic theory
4. North
5. Giacomini et al.
6. Pittaway & Cope
7. Mehdizadeh et al.
8. Karimi
9. Fini et al.

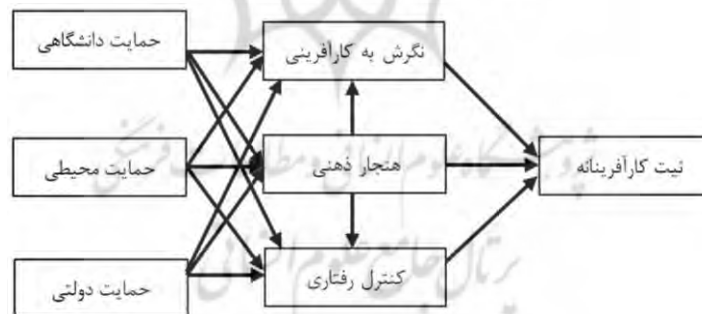
مطالعات مختلفی نشان داده‌اند که نگرش نسبت به کارآفرینی (گوتنر و همکاران^۱، ۲۰۱۲؛ فینی و همکاران، ۲۰۱۲)؛ کنترل رفتاری درک‌شده (شیری و همکاران، ۲۰۱۲؛ گوتنر و همکاران، ۲۰۱۲؛ فینی و همکاران، ۲۰۱۲)؛ و هنجارهای ذهنی (پنگ و همکاران، ۲۰۱۲) می‌توانند اثر متغیرهای زمینه‌ای را بر قصد کارآفرینانه تسهیل کنند. در این راستا، پنگ و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی تأثیر محیط کارآفرینانه (حمایت‌های محیطی درک‌شده) را بر هنجارهای ذهنی، نگرش نسبت به کارآفرینی و کنترل رفتاری درک‌شده تأیید کردند.

شیری و همکاران (۲۰۱۲) تأثیر حمایت اجتماعی درک‌شده بر مطلوبیت درک‌شده کارآفرینی و کریمی (۲۰۱۴) تأثیر حمایت‌های دولتی درک‌شده بر کنترل رفتاری درک‌شده کارآفرینی را تأیید نمودند. تریودی (۲۰۱۷) نیز نشان داد که حمایت محیطی و دانشگاهی درک‌شده به‌صورت غیر مستقیم از طریق عوامل انگیزشی بر شکل‌گیری قصد کارآفرینانه دانشجویان تأثیر می‌گذارند. شیری (۱۴۰۱ ب) نیز در مطالعه‌ای نشان داد که عوامل محیطی به‌صورت غیر مستقیم بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی تأثیر می‌گذارند. از این‌رو، می‌توان فرضیه‌های زیر در خصوص روابط بین عوامل زمینه‌ای و قصد کارآفرینانه دانشجویان را تدوین نمود:

فرضیه چهارم: حمایت دانشگاهی درک‌شده تأثیر غیر مستقیم مثبت و معنی‌داری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دارد.

فرضیه پنجم: حمایت دولتی درک‌شده تأثیر غیر مستقیم مثبت و معنی‌داری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دارد. فرضیه ششم: حمایت محیطی درک‌شده تأثیر غیر مستقیم مثبت و معنی‌داری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی دارد.

با توجه به فرضیات پژوهش در خصوص رابطه بین عوامل زمینه‌ای و قصد کارآفرینانه و با مبنای قرار دادن تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده آجنز (۱۹۹۱)، چارچوب مفهومی پژوهش به‌صورت زیر شکل می‌گیرد (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت، کمی، با توجه به هدف کاربردی و به لحاظ گردآوری و تحلیل داده‌ها توصیفی-همبستگی بود که با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانشجویان سال چهارم کشاورزی در نظام آموزش عالی کشور به تعداد ۲۷۷۹ نفر بودند. تعداد ۴۵۵ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از نه دانشگاه (دانشگاه تهران ۴۸ نفر، دانشگاه رازی ۴۱ نفر، دانشگاه تبریز ۶۱ نفر، دانشگاه صنعتی اصفهان ۳۰ نفر، دانشگاه زابل ۸۳ نفر، دانشگاه فردوسی مشهد ۴۲ نفر، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان ۶۴ نفر، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان ۴۹ نفر و دانشگاه شیراز ۳۷ نفر) برای مطالعه انتخاب شدند. میانگین سن دانشجویان ۲۳/۲۱ سال با انحراف معیار ۱/۹۵ سال بود و تعداد

۲۷۶ نفر (۶۰/۷٪) دختر و تعداد ۱۷۹ نفر (۳۹/۳٪) از آن‌ها پسر بودند. پرسش‌نامه شامل ۱۸ گویه به کار گرفته شده توسط لینان و همکاران (۲۰۱۳) برای سنجش ابعاد نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده شامل نگرش نسبت به کارآفرینی، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری درک شده و قصد کارآفرینانه بود.

متغیرهای نهفته نگرش نسبت به کارآفرینی، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده در قالب طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (۱- کاملاً مخالفم و ۵- کاملاً موافقم) ارزیابی شدند. قصد کارآفرینانه از طریق پنج سؤال سه‌گزینه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت؛ به گونه‌ای که از پاسخگویان درخواست شد که یکی از سه گزینه بدون قصد (نمره صفر)، قصد متوسط (نمره یک) و قصد قوی (نمره دو) را انتخاب کنند. برای مثال، از افراد مورد مطالعه خواسته شد که عبارت زیر را تکمیل کنند: «من مطمئن هستم که یک روز ... الف: در یک سازمان دولتی یا خصوصی استخدام خواهم شد (نمره صفر)، ب: یک شرکت کارآفرینانه را با کمک دیگران راه‌اندازی خواهم کرد (نمره یک) و خودم کسب‌وکار کارآفرینانه‌ای راه‌اندازی خواهم کرد (نمره سه)». بر این اساس، میانگین نمره قصد کارآفرینانه بین صفر و دو بود.

عوامل زمینه‌ای با استفاده از ۱۴ گویه در قالب طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (۱- کاملاً مخالفم تا ۵- کاملاً موافقم) بررسی شد. برای این منظور، با بررسی مقیاس‌های تورکر و سلکوک^۱ (۲۰۰۹) تعداد پنج گویه برای سنجش حمایت دانشگاهی درک شده، شش گویه برای بررسی حمایت دولتی درک شده و سه گویه برای ارزیابی حمایت محیطی درک شده طراحی شد. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات متخصصان موضوع و روایی همگرا و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بررسی شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۵ و SmartPLS نسخه ۳ بهره گرفته شد. برای این منظور در بخش آمار توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از مدل‌سازی معادلات ساختاری در دو بخش ارزیابی مدل اندازه‌گیری و ارزیابی مدل ساختاری استفاده گردید.

یافته‌ها

آمار توصیفی

نتایج حاصل از بررسی وضعیت متغیرهای اصلی پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است. یافته‌ها نشان داد که دانشجویان کشاورزی در ایران قصد کارآفرینانه متوسط به پایینی دارند. بر اساس نتایج پژوهش میانگین نمره متغیرهای نگرش نسبت به کارآفرینی، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده کارآفرینی در بین پاسخگویان بالاتر از متوسط بود. این در حالی است که بر اساس نتایج پژوهش مشخص شد که وضعیت عوامل زمینه‌ای، یعنی حمایت دولتی درک شده، حمایت محیطی درک شده و حمایت دانشگاهی درک شده در نظام آموزش عالی ایران از دیدگاه دانشجویان مورد مطالعه پایین‌تر از سطح متوسط بود.

مدل‌سازی معادلات ساختاری

از مدل‌سازی معادلات ساختاری برای بررسی اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل شش متغیر مستقل نگرش نسبت به کارآفرینی (ATE)، کنترل رفتاری درک شده (PBC)، هنجارهای ذهنی (SN)، حمایت دانشگاهی درک شده (PUS)، حمایت دولتی درک شده (PGS) و حمایت محیطی درک شده (PES) بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی ایران استفاده شد.

به‌منظور بررسی برازش، روایی و پایایی مدل اندازه‌گیری تأثیر عوامل زمینه‌ای بر رفتار کارآفرینانه دانشجویان

کشاورزی از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. شاخص‌های نیکویی برازش (جدول ۱)، خلاصه نتایج (جدول ۲) و ضرایب همبستگی و جذر میانگین واریانس استخراج‌شده (جدول ۳) حاصل از ارزیابی مدل اندازه‌گیری تأثیر عوامل زمینه‌ای بر رفتار کارآفرینانه در ادامه ارائه شده‌اند.

جدول ۱. شاخص‌های نیکویی برازش مدل پیشنهادی پژوهش

Rms_Theta	NFI	D_G	D_LS	SRMR	شاخص برازش
<0.12	>0.80	>0.05	>0.05	<0.10	مقادیر معیار
0.10	0.84	0.53	0.64	0.07	مقادیر میدانی

نتایج پژوهش نشان داد که شاخص‌های ارزیابی نیکویی برازش مدل اندازه‌گیری متغیرهای نهفته پژوهش از مقدار مناسبی برخوردار بودند (جدول ۱)؛ بنابراین، داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری هفت متغیر نهفته (سازه) پژوهش سازگاری داشتند.

جدول ۲. خلاصه نتایج ارزیابی مدل‌های اندازه‌گیری پژوهش

AVE	CR	α	T-value	β	نشانگرها	سازه‌ها
76/0	94/0	92/0	39/49**	۰/۸۴	EI1	قصد کارآفرینانه (EI)
			35/64**	۰/۸۷	EI2	
			85/80**	۰/۹۰	EI3	
			82/97**	۰/۹۲	EI4	
			45/47**	۰/۸۲	EI5	
72/0	93/0	90/0	39/31**	۰/۸۱	ATE1	نگرش نسبت به کارآفرینی (ATE)
			89/57**	۰/۸۸	ATE2	
			47/37**	۰/۸۳	ATE3	
			63/51**	۰/۸۷	ATE4	
			28/59**	۰/۸۵	ATE5	
76/0	94/0	92/0	43/102**	۰/۹۰	PBC1	کنترل رفتاری درک‌شده (PBC)
			53/94**	۰/۹۱	PBC2	
			07/90**	۰/۹۰	PBC3	
			39/42**	۰/۸۱	PBC4	
			01/41**	۰/۸۳	PBC5	
77/0	91/0	85/0	00/53**	۰/۸۶	SN1	هنجارهای ذهنی (SN)
			11/64**	۰/۸۸	SN2	
			04/61**	۰/۸۹	SN3	
70/0	92/0	89/0	39/25**	۰/۸۳	PUS1	حمایت دانشگاهی درک‌شده (PUS)
			01/24**	۰/۸۶	PUS2	
			95/36**	۰/۸۱	PUS3	
			48/24**	۰/۸۷	PUS4	
			82/31**	۰/۸۲	PUS5	
65/0	90/0	86/0	39/25**	۰/۸۰	PGS1	حمایت دولتی درک‌شده (PGS)
			01/24**	۰/۸۱	PGS2	
			95/36**	۰/۸۲	PGS3	
			48/24**	۰/۷۹	PGS4	
			82/31**	۰/۸۱	PGS5	
73/0	89/0	82/0	31/47**	۰/۸۷	PES1	حمایت محیطی درک‌شده (PES)
			58/38**	۰/۸۵	PES2	
			33/29**	۰/۸۳	PES3	

** معناداری در سطح خطای یک درصد

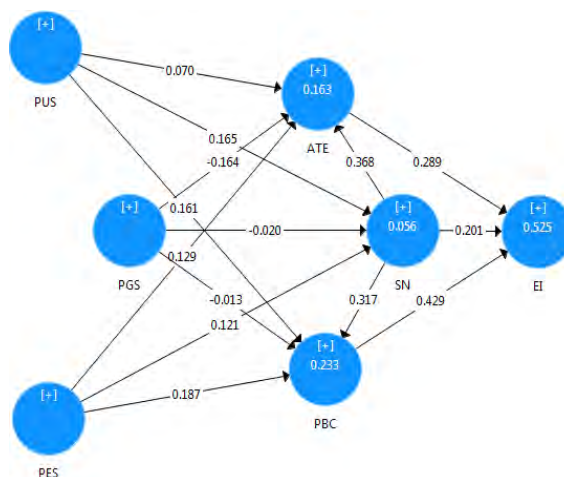
با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۲، بار عاملی استاندارد شده (β) تمامی نشانگرهای انتخابی برای سازه‌های مورد نظر بالا (بالتر از ۰/۷۰) و از لحاظ آماری در سطح خطای یک درصد معنادار بودند ($P < 0.01$). این نتایج شواهد کافی را برای تأیید تک‌بعدی بودن نشانگرهای انتخابی در هر یک از سازه‌های مربوطه فراهم کرد؛ بنابراین، می‌توان اظهار کرد که نشانگرهای انتخابی برای هر یک از سازه‌های مربوطه به‌درستی انتخاب شده‌اند. افزون بر این، بر اساس نتایج ارائه شده در جدول مذکور، مشخص می‌شود که پایایی ترکیبی (CR) تمام سازه‌های پژوهش بیشتر از ۰/۹۰ و ضریب آلفای کرونباخ آن‌ها نیز بالاتر از ۰/۸۹ بود؛ بنابراین، تمام متغیرهای نهفته (سازه‌ها) مدل اندازه‌گیری پژوهش از پایایی مناسبی برخوردار بودند. همچنین، نتایج نشان داد که میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) برای تمام سازه‌های پژوهش بیشتر از ۰/۷۲ بود؛ بنابراین، تمام سازه‌های مدل اندازه‌گیری پژوهش از روایی همگرایی مناسبی برخوردار بودند.

جدول ۳. میانگین، انحراف معیار، همبستگی و جذر میانگین واریانس استخراج‌شده متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین (انحراف معیار)	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱- نگرش به کارآفرینی	۳/۶۷ (۰/۹۷)	85/0 ^a						
۲- قصد کارآفرینانه	۰/۹۶ (۰/۷۱)	55/0	87/0 ^a					
۳- کنترل رفتاری	۳/۰۱ (۱/۰۴)	43/0	63/0	87/0 ^a				
۴- حمایت محیطی	۲/۸۸ (۰/۸۶)	14/0	18/0	33/0	85/0 ^a			
۵- حمایت دولتی	۲/۵۱ (۰/۸۵)	02/0	11/0	26/0	62/0	81/0 ^a		
۶- حمایت دانشگاهی	۲/۴۶ (۰/۹۸)	11/0	19/0	32/0	54/0	65/0	84/0 ^a	
۷- هنجارهای ذهنی	۳/۲۵ (۰/۸۸)	38/0	48/0	39/0	20/0	16/0	22/0	88/0 ^a

^a جذر میانگین واریانس استخراج‌شده

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول (۳)، به‌طور کلی جذر میانگین واریانس استخراج‌شده برای هر یک از سازه‌ها ($AVE > 0.50$)، بزرگ‌تر از همبستگی بین سازه‌ها ($r > 0.70$) بود. این نتیجه نشان داد که نشانگرهای انتخابی برای هر سازه درصد بالایی از واریانس مشترک آن سازه نسبت به سایر سازه‌ها در مدل اندازه‌گیری را به اشتراک می‌گذارند؛ بنابراین، روایی تشخیصی سازه‌های موجود در مدل اندازه‌گیری پژوهش تأیید شد. پس از تأیید مدل‌های اندازه‌گیری تأثیر عوامل زمینه‌ای بر قصد کارآفرینانه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی، به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش در قالب چارچوب پیشنهادی از روش تحلیل مسیر (ارزیابی مدل ساختاری) استفاده شد. مدل مسیر پژوهش با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده (شکل ۲) و خلاصه نتایج (جدول ۴) حاصل از ارزیابی مدل ساختاری پژوهش در ادامه ارائه شده است.

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش در حالت استاندارد

جدول ۴. اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل متغیرهای پیش‌بین بر قصد کارآفرینانه

پیش‌بین‌ها	ملاک	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کل
نگرش نسبت به کارآفرینی	قصد کارآفرینانه	۰/۲۹**	-	۰/۲۹**
کنترل رفتاری درک‌شده		۰/۴۳**	-	۰/۴۳**
هنجارهای ذهنی		۰/۲۰**	۰/۲۴**	۰/۴۴**
حمایت دانشگاهی درک‌شده		-	۰/۱۶**	۰/۱۶**
حمایت دولتی درک‌شده		-	-۰/۰۶	-۰/۰۶
حمایت محیطی درک‌شده		-	۰/۱۷**	۰/۱۷**

نتایج ارائه شده در جدول (۴)، بیانگر این است که متغیرهای نگرش نسبت به کارآفرینی، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک‌شده تأثیر مثبت و معناداری به‌صورت مستقیم بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی ایران دارند. همچنین نتایج نشان داد که دو عامل زمینه‌ای یعنی حمایت دانشگاهی درک‌شده و حمایت محیطی درک‌شده تأثیر مثبت و معناداری به‌صورت غیر مستقیم بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی دارند، ولی تأثیر حمایت دولتی درک‌شده بر قصد کارآفرینانه دانشجویان تأیید نشد؛ بنابراین، فرضیه‌های اول، دوم، سوم، چهارم و ششم تأیید و فرضیه پنجم رد شد. افزون بر این، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بین (عوامل انگیزشی و زمینه‌ای) در مجموع ۵/۵۲٪ از تغییرات واریانس قصد کارآفرینانه دانشجویان در نظام آموزش عالی ایران را تبیین می‌کنند که درصد قابل توجهی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که کنترل رفتاری درک‌شده تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی داشت. این یافته با نتایج مطالعات کروگر و همکاران (۲۰۰۰)، لینان و چن (۲۰۰۹) تریودی (۲۰۱۷)، شیرری و همکاران (۲۰۱۷ الف) و شیرری و همکاران (۲۰۱۷ ب) همخوانی دارد. نظر به اینکه کنترل رفتاری درک‌شده به درک فرد از آسانی یا سختی درگیر شدن در فعالیت‌های کارآفرینانه اشاره دارد (لینان و همکاران، ۲۰۱۳)؛ بنابراین درک مثبت فرد از توانایی‌های کارآفرینانه خود، او را به دنبال کردن فعالیت‌های (رفتارهای) کارآفرینانه هدایت می‌کند؛ چراکه افراد معمولاً تمایل به انجام رفتارهایی دارند که فکر می‌کنند و یا انتظار دارند که بتوانند به‌خوبی آن را کنترل و مدیریت کنند. افزون بر این، نتایج نشان داد که نگرش نسبت به کارآفرینی تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی داشت. این یافته با نتایج مطالعات؛ لینان و چن (۲۰۰۹)، تریودی (۲۰۱۷)، شیرری و همکاران (۲۰۱۷ الف) و شیرری و همکاران (۲۰۱۷ ب) هم‌راستا است.

پر واضح است که نگرش مثبت افراد نسبت به کارآفرینی منجر به ایجاد قصد کارآفرینانه در آن‌ها می‌شود؛ چراکه نگرش نسبت به رفتار به‌عنوان ارزشیابی مثبت و منفی فرد از رفتار تعریف می‌شود (آجزن، ۱۹۹۱). بدین معنی که اگر فردی نگرش مثبتی نسبت به کارآفرینی داشته باشد؛ یعنی آن فرد کارآفرینی را به‌عنوان فعالیت شغلی مطلوب و با نتایج خوب درک نموده و به احتمال زیاد در صدد دنبال کردن فعالیت کارآفرینی برمی‌آید. همچنین، نتایج پژوهش نیز نشان داد که هنجارهای ذهنی تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی داشت. نظر به اینکه از یک‌سو، وقتی که افراد محیط فرد از فعالیت‌های کارآفرینانه او حمایت کنند، این احتمال وجود دارد که فرد در جهت انتخاب فعالیت کارآفرینی از خود تمایل نشان دهد (لینان، ۲۰۰۸). از سوی دیگر، با توجه به اینکه کشور ایران یک جامعه جمع‌گرا است و افراد نسبت به خواسته‌ها و انتظارات گروه مرجع خود تعهد و مسئولیت بالایی دارند (هافستد و هافستد^۱، ۲۰۰۵)؛ بنابراین، دور از انتظار نیست که هنجارهای ذهنی

در بین دانشجویان کشاورزی هم‌سو با نیت کارآفرینانه آن‌ها باشد.

یافته‌های پژوهش بیانگر این بود که حمایت دانشگاهی درک‌شده تأثیر مثبت و معناداری به‌صورت غیر مستقیم بر قصد کارآفرینانه داشت. این یافته با نتایج مطالعات؛ تورکر و سلکوک (۲۰۰۹)، پورآنشی (۲۰۱۵) و تریودی (۲۰۱۷) هم‌خوانی دارد. در این راستا، شاپیرو (۱۹۸۲) نیز بیان نمود که امکان‌پذیری و نگرش کارآفرینانه افراد به حمایت‌های آموزشی محیط اطراف آن‌ها از فعالیت‌های کارآفرینانه بستگی دارد؛ بنابراین، یک محیط دانشگاهی حمایت‌کننده با حمایت‌ها و برنامه‌های مختلف (نظیر، فراهم کردن دانش، مهارت و روحیات کارآفرینانه) دانشجویان را برای کارآفرین شدن تحریک می‌کند و آن‌ها را به‌سوی تدوین و اجرای طرح‌ها و فعالیت‌های کارآفرینانه تشویق می‌کند (سچوارز و همکاران^۱، ۲۰۰۹).

بر این اساس، بدیهی است که وقتی دانشجویان تصور کنند که محیط (از جمله محیط دانشگاهی و آموزشی) از فعالیت‌های کارآفرینی حمایت می‌کند، نیت، نگرش‌ها، هنجارها و ادراکات کارآفرینانه مناسبی در آن‌ها شکل گیرد. نتایج حاضر شواهد مناسبی را برای اثبات دیدگاه «قابل یادگیری بودن فرآیند کارآفرینی» ارائه می‌دهد و نقش کلیدی نظام‌های آموزشی را در توسعه نیت کارآفرینانه دانشجویان آشکار می‌کند. افزون بر این، یافته‌های پژوهش نشان داد که حمایت دولتی درک‌شده تأثیر معناداری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی ایران نداشت. این یافته‌ها برخلاف نتایج مطالعه تورکر و سلکوک (۲۰۰۹) است. نظر به این‌که حمایت دولتی درک‌شده به‌تصور مثبت دانشجویان از حمایت‌های دولت در زمینه اصلاح قوانین و مقررات، کاهش بوروکراسی و عوامل مالی برای راه‌اندازی کسب‌وکار کارآفرینانه اشاره دارد (کریمی، ۲۰۱۴)؛ و مکانیسم‌های سیاسی و اقتصادی در بخش‌های خصوصی و عمومی تحت نظر دولت در هر کشوری در شکل‌گیری و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه نقش مهمی ایفا می‌کنند و در چنین سیستم‌هایی همیشه برخی فرصت‌ها و تهدیدها برای کارآفرینان بالقوه (نظیر دانشجویان) و بالفعل وجود دارد (تورکر و سلکوک، ۲۰۰۹)؛ بنابراین افراد بر اساس تصور خود از مکانیسم‌های سیاسی و اقتصادی و همچنین فرصت‌ها و تهدیدهای موجود برای وارد شدن به بازار کار و یا راه‌اندازی کسب‌وکارها تصمیم می‌گیرند. پر واضح است در جامعه‌ای که برای راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارهای کارآفرینانه چالش‌ها و مشکلات متعددی وجود داشته باشد، مردم آن جامعه تمایل کمتری برای دنبال کردن چنین فعالیت‌هایی داشته باشند.

همان‌گونه که پیش‌تر بیان شد، بر اساس نظر حسینی و اسکندری (۲۰۱۳) و سرافراز و فقیه (۲۰۱۱) موانع و مشکلات فراوانی برای راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارهای کارآفرینانه در کشور وجود دارد. بر این اساس، یافته حاضر مبنی بر عدم تأثیر حمایت‌های دولتی درک‌شده بر قصد کارآفرینانه دانشجویان نظام آموزش عالی کشاورزی کشور قابل توجیه است. در نهایت، یافته‌های پژوهش نشان داد که حمایت محیطی درک‌شده تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان داشت. این یافته با نتایج مطالعات؛ پنگ و همکاران (۲۰۱۲)، شیرینی و همکاران (۲۰۱۲)، شیرینی (۱۴۰۱ ب) و تریودی (۲۰۱۷) هم‌خوانی دارد. نظر به این‌که حمایت محیطی درک‌شده به‌تصور دانشجویان از مثبت بودن شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه اشاره دارد (کریمی، ۲۰۱۴)؛ و بر طبق نظریه یادگیری اجتماعی عوامل محیطی تأثیر قابل توجهی بر فرآیندهای یادگیری و شناختی دارند (بندورا^۲، ۱۹۹۷)؛ بنابراین این عوامل می‌توانند نقش مهمی در شکل‌گیری تصمیمات کارآفرینانه افراد داشته باشند (نورث، ۱۹۹۰؛ ۲۰۰۵)؛ بنابراین، دور از انتظار نیست که حمایت‌های محیطی در جامعه سبب شکل‌گیری نیت، نگرش‌ها، هنجارها و ادراکات کارآفرینانه دانشجویان شوند.

1. Schwarz et al.

2. Bandura

به‌طور کلی، نتایج حاصل از پژوهش قابلیت کاربرد تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده (۱۹۹۱) در حوزه کارآفرینی در بافت ایران و در بین دانشجویان نظام آموزش عالی کشاورزی کشور را تأیید کرد. در واقع، نتایج این مطالعه شواهدی مبنی بر اهمیت و ضرورت تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده را برای پیش‌بینی قصد و رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی کشور ارائه داد. افزون بر این، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عوامل زمینه‌ای می‌توانند در جهت پیش‌بینی نیت و رفتارهای کارآفرینانه دانشجویان در نظام آموزش عالی کشاورزی کشور مورد استفاده قرار گیرند. در واقع، نتایج مذکور شواهدی مبنی بر امکان تلفیق عوامل زمینه‌ای را در تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده (۱۹۹۱) به‌منظور تبیین قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی در ایران ارائه داد.

دستاوردها و پیشنهادهای پژوهش

پژوهش حاضر با هدف اصلی بررسی تأثیر عوامل زمینه‌ای بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی در نظام آموزش عالی ایران انجام شد که دستاوردهای نظری و کاربردی مناسبی برای ترویج کارآفرینی در بین دانشجویان به همراه دارد.

در بحث دستاوردهای نظری، پژوهش حاضر ضمن آزمون تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده (۱۹۹۱) در یک کشور در حال توسعه (ایران) گسترده با فرهنگ‌ها و ارزش‌های متنوع، به ادبیات قصد کارآفرینانه کمک می‌کند. یافته‌های این پژوهش اهمیت متغیرهای بیرونی (عوامل زمینه‌ای) را به‌منظور پیش‌بینی قصد کارآفرینانه دانشجویان برای پژوهشگران و صاحب‌نظران حوزه قصد کارآفرینانه آشکار کرد. در بحث دستاوردهای کاربردی، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان نهادهای دولتی و مؤسسات آموزشی ایران می‌توانند از دانش و آگاهی حاصل شده از این پژوهش در جهت تدوین راهکارها، محتوا و روش‌های آموزشی اثربخش برای ترویج کارآفرینی در بین دانشجویان کشاورزی استفاده نمایند؛ چراکه ترویج کارآفرینی با بهبود نگرش‌ها، هنجارها و ارزش‌ها، ادراکات و نیت کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی منجر به شکل‌گیری طرز تفکر کارآفرینانه در آنان می‌شود. مهم‌ترین دستاورد شکل‌گیری چنین طرز تفکری در دانشجویان کشاورزی، تغییر دیدگاه آن‌ها نسبت به مقوله مهم اشتغال است؛ به‌گونه‌ای که آنان را از افراد منفعل و جویای کار به «شغل‌آفرین» تبدیل می‌کند. در این راستا، با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهایی به‌صورت زیر جهت کمک به سیاست‌گذاران نهادهای دولتی و آموزشی ارائه می‌شود:

- بهره‌گیری استادان و مدرسان آموزش عالی کشاورزی از روش‌های فعال آموزش و یادگیری، نظیر ایده‌پردازی، یادگیری تجربی و خدمت‌محور، کار تیمی و عملی، تفکر انتقادی و حل مسئله در آموزش کشاورزی؛
- دعوت از کارآفرینان و به‌ویژه دانش‌آموختگان موفق در زمینه کارآفرینی به‌منظور حضور در کلاس‌های درس و بیان تجارب موفق خود و همچنین تسهیل ارتباط، تعامل و تبادل نظر دانشجویان با آنان؛
- حمایت‌های مالی، فنی- مشاوره‌ای و انگیزشی استادان و مدیران دانشکده‌های کشاورزی از اجرا و راه‌اندازی ایده‌ها و طرح‌های کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی و تجاری‌سازی آن‌ها؛
- تدوین آیین‌نامه‌ای برای گذراندن دوره کارآموزی دانشجویان رشته‌های کشاورزی در کسب‌وکارهای کارآفرینانه مرتبط و یا تشویق و ترغیب دانشجویان به راه‌اندازی کسب‌وکارهای دانشجویی در محیط دانشگاه به‌جای گذراندن دوره کارآموزی؛
- برگزاری جشنواره‌ها و برنامه‌های منظم سالیانه تحت عنوان «کارآفرین برتر دانشجویی» برای معرفی و تجلیل از دانشجویان و دانش‌آموختگان برتر کارآفرین در سطوح مختلف گروه‌های آموزشی، دانشکده‌ها و دانشگاه‌های کشاورزی کشور؛

- برگزاری سمینارها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزش کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار به‌منظور تقویت نگرش و ارتقای توان علمی و عملی دانشجویان نسبت به مباحث و فعالیت‌های کارآفرینانه؛

- تدوین آیین‌نامه‌های حمایتی مناسب برای راه‌اندازی و توسعه هر چه بیشتر شرکت‌های دانش‌بنیان در دانشگاه‌ها به‌منظور حمایت از طرح‌های خلاقانه و کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی؛

- تقویت تسهیلات قانونی از جمله تسهیلات بانکی، کاهش تعرفه‌ها و میزان بیمه و همچنین تسهیل روند ثبت و راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه در بخش کشاورزی؛

- طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌ها و فیلم‌هایی با عنوان «فرهنگ کار و کارآفرینی» در رسانه‌های جمعی مختلف با تأکید بر توسعه کسب‌وکارهای کارآفرینانه در بخش کشاورزی.

منابع

- بادپا، بهروز؛ شیری، نعمت‌اله (۱۴۰۱). اثر مؤلفه‌های تصمیم‌گیری مالی و سرمایه‌گذاری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان رشته حسابداری ایران. *مجله دانش حسابداری*، ۱۳ (۳)، ۸۸-۶۵.
- شیری، نعمت‌اله (۱۴۰۱ الف). طراحی الگویی برای ترویج فعالیت‌های کارآفرینانه در تعاونی‌های دانشجویی کشاورزی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۰ (۴۰)، ۸۱-۵۳.
- شیری، نعمت‌اله (۱۴۰۱ ب). واکوی تعیین‌کننده‌های محیطی قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی (مطالعه موردی: دانشگاه ایلام). *نشریه راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی*، ۹ (۱۷)، ۱۰۳-۹۴.
- شیری، نعمت‌اله؛ مرادنژادی، همایون؛ مهدی‌زاده، حسین؛ صی‌محمدی، سمیره (۱۴۰۰). فرصت‌های راه‌اندازی تعاونی‌های دانشجویی در دانشگاه ایلام: راهنمایی برای توسعه تعاونی‌های کشاورزی و خدماتی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۰ (۳۹)، ۹۶-۷۵.
- قاسمی، جواد؛ اسدی، علی؛ حسینی‌نیا، غلامحسین (۱۳۸۸). بررسی عوامل تأثیرگذار در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، دوره ۲-۴۰ (۲)، ۷۹-۷۱.
- کریمی، سعید؛ ملامیرزایی، فاطمه؛ موحدی، رضا (۱۳۹۵). تأثیر آموزش کارآفرینی و سودمندی آن بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی دانشگاه‌های غرب کشور. *پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۸، ۶۵-۵۱.

References

- Ajzen I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2), 179-211.
- Autio, E., Keeley, R.H., Klofsten, M., Parker, G.G.C. & Hay, M. (2001). Entrepreneurial intent among students in Scandinavia and in the USA. *Enterprise and innovation management studies*, 2 (2), 145-161.
- Badpa, B., & Shiri, N. (2022). The Effects of Financial and Investment Decision-Making Components on Entrepreneurial Intention among Iranian Accounting Students. *Journal of Accounting Knowledge*, 13(3), 65-88. doi: 10.22103/jak.2021.18257.3578 (in Persian).
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.
- Fini, R., Grimaldi, R. & Sobrero, M. (2009). Factors fostering academics to start up new ventures: An assessment of Italian founders' incentives. *The journal of technology transfer*, 34, 380-402.
- Fini, R., Grimaldi, R., Marzocchi, G.L. & Sobrero, M. (2012). The determinants of corporate entrepreneurial intention within small and newly established firms. *Entrepreneurship theory and practice*, 36 (2), 387-414.
- Ghasemi, J., Asadi, A., & Hoseininia, G. (2009). Investigating Factors Affecting Entrepreneurial Mentality of Tehran University's Graduate Students. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 40(2), 71-79. (in Persian).
- Giacomin, O., Janssen, F., Shinnar, R. S., Gundolf, K., & Shiri, N. (2022). Individual religious affiliation, religiosity and entrepreneurial intentions among students in four countries.

- International Small Business Journal*, 0(0). doi: 10.1177/02662426221097910
- Goethner, M., Obschonka, M., Silbereisen, R. K. & Cantner, U. (2012). Scientists' transition to academic entrepreneurship: Economic and psychological determinants. *Journal of economic psychology*, 33 (3), 628-641.
- Heuer, A. & Liñán, F. (2013). Testing alternative measures of subjective norms in entrepreneurial intention models. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 19 (1), 35-50.
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind*. New York, NY: McGraw Hill.
- Hossinei, M. & Eskandari, F. (2013). Investigating entrepreneurial orientation and firm performance in the Iranian agricultural context. *Journal of Agriculture Science and Technology*, 15, 203-2014.
- Karimi, S. (2014). *Analysing and promoting entrepreneurship in Iranian higher education*. Submitted in fulfilment of the requirements for the degree of doctor at Wageningen University.
- karimi, S., Molamirzaie, F., Movahedi, R. (2016). The Impact of Entrepreneurship Education and Its Benefits on Entrepreneurial Intentions of Agricultural Students in West Iran Universities. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 8(38), 51-65. doi: 10.22092/jaeaar.2016.107203 (in Persian).
- Kelly, D., Singer, S. & Herrington, M. (2016). GEM Global Report 2015/2016. Available at: <http://www.gemconsortium.org/report> (accessed July 26, 2016).
- Khoshmaram, M., Shiri, N., Shinnar, R. S., & Savari, M. (2020). Environmental support and entrepreneurial behavior among Iranian farmers: The mediating roles of social and human capital. *Journal of Small Business Management*, 58(5), 1064-1088. doi:10.1111/jsbm.12501
- Krueger, N. (2000). The cognitive infrastructure of opportunity emergence. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 24 (3), 5-24.
- Liñán, F. & Chen, Y.W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33 (3), 593-617.
- Liñán, F. (2008). Skill and value perceptions: How do they affect entrepreneurial intentions?. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 4 (3), 257-272.
- Liñán, F., Nabi, G. & Krueger, N. (2013). British and Spanish entrepreneurial intentions: A comparative study. *Revista de Economía Mundial*, 33, 73-103.
- Luthje, C. & Franke, N. (2003). The making of an entrepreneur: Testing a model of entrepreneurial intent among engineering students at MIT. *Research and Development Management*, 33 (2), 135-147.
- Mehdizadeh, H., Gholami, H., Shiri, N. & Khoshmaram, M. (2021). Predicting entrepreneurial opportunity recognition in higher education: a case from Iran. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 13 (4), 944-960.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- North, D. C. (2005). *Understanding the process of economic change*. Princeton: Princeton University Press.
- Peng, Z., Lu, G. & Kang, H. (2012). Entrepreneurial intentions and its influencing factors: A survey of the university students in China. *Creative Education*, 3(8), 95-100.
- Pittaway, L. & Cope, J. (2007). Entrepreneurship education: A systematic review of the evidence. *International Small Business Journal*, 25 (5), 479-510.
- Pouratashi, M. (2015). Entrepreneurial intentions of agricultural students: Levels and determinants. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 21 (5), 467-477.
- Sarfraz, L. & Faghih, N. (2011). Women's entrepreneurship in Iran: A GEM based-data evidence. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 1 (1), 45-57.
- Schwarz, E. J., Wdowiak, M. A., Almer-Jarz, D.A. & Breitenacker, R. J. (2009). The effects of attitudes and perceived environment conditions on students' entrepreneurial intent. *Education*

- and Training, 51 (4), 272-291.
- Shapiro, A. (1982). *The entrepreneurial event*. Kent, C.A. (ed.) in The Environment for Entrepreneurship, Lexington, Mass: Lexington Books, D.C. Heath and Company, p.21-40.
- Shiri, N. (2021). Attitude toward organic agribusiness: an approach to developing sustainable business. *British Food Journal*, 123 (10), 3265-3276. doi: 10.1108/BFJ-02-2021-0166
- Shiri, N. (2022a). Designing a Model for Entrepreneurial Activities Extension in Agricultural Students' Cooperatives. *Co-Operation and Agriculture*, 10(40), 53-81. doi: 10.22034/ajcoop.2022.279922.1667 (in Persian).
- Shiri, N. (2022b). Analysis of Environmental Determinants of Entrepreneurial Intention among Agricultural Students (Case Study of Ilam University). *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 9(17), 94-103. doi:10.52547/jea.9.17.94 (in Persian).
- Shiri, N., Mehdizadeh, H., Khoshmaram, M., & Azadi, H. (2022) Determinants of entrepreneurial alertness: towards sustainable agribusiness development. *British Food Journal*, 124 (7), 2279-2298. doi: 10.1108/bfj-07-2021-0825
- Shiri, N., Mirakzadeh, A. A., & Zarafshani, K. (2017b). Promoting Entrepreneurial Behavior among Agricultural Students: A Two-Step Approach to Structural Equation Modeling. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 7(2), 211-221.
- Shiri, N., Mohammadi, D., & Hosseini, S. M. (2012). Entrepreneurial intention of agricultural students: effects of role model, social support, social norms, and perceived desirability. *Archives of Applied Science Research*, 4 (2), 892-897.
- Shiri, N., Moradnezehadi, H., Mahdizadeh, H., & Seymohammadi, S. (2021). Opportunities for Student Cooperatives Startup at Ilam University: Guidelines for the Development of Agricultural and Service Cooperatives. *Co-Operation and Agriculture*, 10(39), 75-96. doi: 10.22034/ajcoop.2021.129182 (in Persian).
- Shiri, N., Shinnar, R. S., Mirakzadeh, A. A., & Zarafshani, K. (2017a). Cultural values and entrepreneurial intentions among agriculture students in Iran. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 13 (4), 1157-1179. doi:10.1007/s11365-017-0444-9
- Singer, S., Amors, J. E. & Moska. (2014). *GEM Global Report 2014*. Available at: <http://www.gemconsortium.org/report>
- Thompson, E. R. (2009). Individual entrepreneurial intent: Construct clarification and development of an Internationally Reliable Metri. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33 (3), 669-694.
- Trivedi, R. H. (2017). Entrepreneurial-intention constraint model: A comparative analysis among post-graduate management students in India, Singapore and Malaysia. *International entrepreneurship and management Journal*. Doi: 10.1007/s11365-017-0449-4.
- Turker, D. & Selcuk, S. S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of university students?. *Journal of European Industrial Training*, 33 (2), 142-159.